

Ivona
DONČEVIĆ

O DJELOVANJU INFORMACIJSKOG UREDAR HRVATSKOG NARODNOG VIJEĆA U BONNU

O DILEVANI
INFORMACIJSKOG
URADA
HRVATSKE
NARODNE RICE
UBORNINA

Ivana Dončević

O djelovanju informacijskog
ureda Hrvatskog narodnog
vijeća u Bonnu

Da bismo mogli ispravno spoznati, vrednovati i analizirati događaje, razmišljanja ili djelovanja, moramo ih promatrati i proučavati u okviru vremena u kome su nastali ili se razvijali. To naročito vrijedi za politički rad i društva i ustanove koje su tim radom nastale. *Hrvatski informacijski ured* u Bonnu osnovalo je *Hrvatsko narodno vijeće* sredinom osamdesetih godina kad je Europa još živjela u takozvanom *bladnom ratu*, bila podijeljena na dva bloka, koji su neprijateljski stajali jedan prema drugome.

Slobodne države zapadne, sjeverne i sredozemne Europe s demokratskim državnim sustavom, djelomično već članice *Europske zajednice*, bile su zajedno s Kanadom i SAD-om organizirane u svoj obrambeni savez NATO, dok su Sovjetski savez i po njemu dominirane države srednje, istočne i jugoistočne Europe tvorile vojni savez pod imenom *Varšavski pakt*.

To su bile godine kad su demokratski vodene države sa slobodnim socijalno-tržišnim sustavom bilježile stalni rast životnog standarda svojih građana, a istodobno trošile visoke svote za razvitak tehnologije, znanosti, istraživanja i naoružanja. U tim godinama sve što je u slobodnom svijetu napredovalo, pod komunističkim je sustavom nazadovalo.

Postalo je jasno, da se privatnu inicijativu ničim ne može nadomjestiti. Sovjetski savez i njegovi sateliti nisu mogli držati korak s tehnološkim razvitkom Zapada, dosljedno nisu više mogli financirati sve skuplje moderno naoružanje, a životni standard bio je u stalnom raskoraku s onim slobodnoga svijeta.

Sve te probleme nailazimo i u *nesvrstanoj Jugoslaviji*, unatoč više-manje stalnoj finansijskoj pomoći *Europske zajednice* i SAD-a s ciljem da se u mogebitnim kriznim situacijama ne bi priklonila Varšavskom paktu, tj. Sovjetskom savezu. Ti su problemi posebno potencirani u višenarodnim državama kao što su to bili Sovjetski savez, Čehoslovačka i SFRJ, te na oba bloka podijeljeni njemački narod.

Situaciju u tim državama predvidio je već 1972. engleski filozof i povjesničar Arnold Toynbee i odlično sažeо: »Već desetljećima nudi se komunizam kao jedini mogući nadomjestak za stari nacionalizam, kao jedina moguća nada za jednu sveobuhvatnu vjeru. Već desetljećima ga opovrgava povijesni razvitak. Ne samo da komunizam nije izšao nakraj s nacionalizmom, već nasuprot: u središtu samoga komunizma pojavio se nacionalizam novom snagom. Komunističke države su cvatuća središta nacionalizma«.

U tom ozračju *Hrvatsko narodno vijeće* osnovalo je 21. svibnja 1985. *Hrvatski informacijski ured* u Bonnu. Inače, *Hrvatsko narodno vijeće* osnovano je 1974. godine kao krovni savez raznih hrvatskih političkih organizacija... »s ciljem uspostave nezavisne, demokratske, pluralističke i socijalno pravedne Hrvatske države na cijelom etničkom i povijesnom teritoriju«.

Zahvaljujući postojećim vezama stvorenim putem časopisa *Kroatische Berichte* dobivene su u Bonnu besplatne prostorije i namještaj od *Paneuropske unije Njemačke*, a ured je službeno otvoren 21. svibnja 1985. konferencijom za štampu, u naznici predsjednika Izvršnog odbora HNV-a dr. Mate Meštrovića. Prije samog otvorenja podijeljen je informativni letak svim domaćim i stranim novinarima akreditiranim u Bonnu, te poslan na 200 dalnjih adresa osoba ili institucija. Jugoslavija je nizom protesta, zastrašivanjem, napadima na njemačku politiku i saveznog kancelara Kohla prigodom njegovog službenog posjeta Beogradu u lipnju 1985., nastojala spriječiti otvorenje ili kasnije postići zabranu ureda, što je izazvalo oštru reakciju njemačkog novinstva i time neočekivanu promidžbu za ured, HNV i njegove ciljeve.

Možda je zanimljivo spomenuti da se osim raznih službenih jugoslavenskih protesta, posebno javila i Socijalistička republika Srbija (22. lipnja 1985.) i to kod tadašnjeg ministra predsjednika Bavarske, F. J. Straussa, pozivajući se na dobre odnose Srbije i Bavarske poremećene tim *dogadajem*. Nakon što je tadašnja predsjednica vlade SFRJ Milka Planinc njemačkom kancelaru Kohlu u svom pozdravnom govoru predbacila da je *dozvolio* osnivanje Informacijskog ureda *hrvatskih ekstremističkih terorističkih organizacija*, kancelar Kohl, koji naravno nije o cijeloj stvari imao pojma, obećao je odrediti jednu komisiju da ispita *slučaj*.

No još je u Beogradu dr. Meyer-Landruh iz Kohlove pratnje, s kojim je uredništvo *Kroatische Berichte* bilo u prenci još iz doba kad je bio njemački veleposlanik u Moskvi, dao izjavu za njemačko novinstvo u kojoj je upozorio na razliku jugoslavenskog i njemačkog pravnog sustava po kojemu ne vidi mogućnosti za zabranu info-ureda HNV. Ustvari uopće nije trebala dozvola njemačkih vlasti. Tako do osnivanja najavljenе komisije nije nikada došlo.

Po prirodi stvari, izvještaj o radu *Informacijskog ureda* može obuhvatiti samo rezultate, a ne i pripremne radove, koji iziskuju najviše vremena. Treba napomenuti da je HNV snosilo samo stvarne troškove ureda, dok je rad voditelja i povremenih suradnika bio dobrovoljan.

Nakon jasno definiranog cilja političkog djelovanja HNV-a, tj. uspostave nezavisne demokratske hrvatske države, u dokumentu kojim se predstavljalo *Hrvatsko narodno vijeće* navedeno je sljedeće: »Za postignuće toga cilja HNV se služi svim prikladnim sredstvima, koja su u skladu sa zakonodavstvima država u kojima Hrvati žive«. Ta *prikladna sredstva* trebali su u sredinama svoga djelovanja pronaći Informacijski uredi, kao npr. onaj u Kanadi, Australiji ili ovaj u Njemačkoj, o kome je ovdje govor. Jednom riječju zagaziti u realnu politiku, poslužiti se *umijećem mogućeg*, suprostaviti promidžbu za hrvatske probitke onoj jugoslavenskoj. Nakon *helsiňske deklaracije* (1975), koju je potpisala i Jugoslavija, a koja je svim potpisnicama jamčila nepovredivost granica, kao i razvoja *Europske zajednice*, Hrvatskoj su u tom smislu ostala dva polja rada: ljudska prava i samoodređenje naroda.

Osnivanje novih država, dakle separatizam, premda zakkonski moguće, bilo je nepopularno. Nakon mog predavanja prigodom *Europskih dana Paneuropske unije Njemačke* (Regensburg, 1987.) jedan mi je njemački sudionik u diskusiji dobio »europski narodi teže integraciji, a vi Hrvati želite srušiti postojeću državu«, na što sam odgovorila da i Hrvati žele jednog dana ući u Europsku zajednicu, ali ne pod srpskom hegemonijom. Informacijski ured suradivao je s *Društvom za ljudska prava* u Frankfurtu i *Amnesty International* dostavljajući im podatke, a njihove dokumentacije političarima i novinarima, s kojima smo uspjeli uspostaviti veze.

Na čisto političkom polju to je bila *Paneuropska unija Njemačke*, *Internacionalna Paneuropska unija* i *Studijski centar Weikersheim*. Prvo je kao kolektivni član pristupio *Koordinacijski odbor* HNV-a za Njemačku, a potom HNV kao međunarodna organizacija. Tim članstvom omogućeno je da se hrvatska problematika iznaša i o njoj diskutira pred širokim njemačkim ili internacionalnim forumom, npr. kod *Europskih dana Paneuropske unije Njemačke* ili kod godišnjih sastanaka *Internacionalne Paneuropske unije* u Strasbourg u gdje je prosječno prisustvovalo oko 1000 osoba.

Tim putem s HNV-om je upoznat i jedan engleski poslanik u *Europskom parlamentu*, koji je kasnije organizirao prijem predsjednika HNV-a, dr. Mate Meštrovića u *Foreign Office* (listopad 1988). Dopredsjednik *Paneuropske unije Njemačke*, g. Rudolf Wollner, posredovao je također prijem dr. Meštrovića kod predsjednika zastupničkog kluba vladine koalicije (krš. demokrati i liberali) u Bundestagu (njemački parlament) 12. ožujka 1986.

Tijekom jednosatnog razgovora prof. Meštrović je g. Dreggeru predao opsežnu dokumentaciju, u kojoj je uz uobičajene informacije o organizaciji i ciljevima HNV-a, političkoj i gospodarskoj krizi u Jugoslaviji, iznio i niz konkretnih mјera, za čiju bi se provedbu njemački parlament mogao zauzeti kod njemačke vlade. To su: sigurnost života i slobodnog razvoja za Hrvate u Saveznoj republici Njemačkoj, nadzor i protjerivanje jugoslavenskih špijuna po uzoru na Švicarsku, upozorenje jugoslavenskim konzulatima da ne prelaze okvir normalne konzularne djelatnosti te preispitati sadržaje obuke u dopunskim školama materinjeg jezika sa zabranom komunističke indoktrinacije. Ured g. Dreggera, kao i mnogi parlamentarni zastupnici tadašnjeg sastava ostali su nakon ovoga nastupa predsjednika HNV-a i dalje u vezi s Informacijskim uredom.

Ali njemačka država osamdesetih godina razvila se do duše u gospodarskog giganta, no u političkom smislu dobila je na težini i postala često odlučujući faktor tek nakon ujedinjenja obiju njemačkih država 1990. Do tada se njemačka vanjska politika oslanjala na SAD ili na prilagodivanje u *Europskoj zajednici*.

Zato su se, osim kod njemačkih političara, tražile veze i u *Europskom parlamentu* gdje je ključnu ulogu odigrao dr. Otto von Habsburg, biran u *Europski parlament* kod svih do sadašnjih izbora, predsjednik *Internacionalne Paneuropiske unije* i međustranačke radne skupine zastupnika *Europskog parlamenta* za srednju, istočnu i jugoistočnu Europu. Čovjek izvanredne inteligencije, golemog znanja i iskustva, cijenjen od svojih suradnika, kao i političkih protivnika dr. von Habsburg smatra svojom povijesnom dužnošću voditi posebnu brigu o narodima bivše Austro-Ugarske Monarhije.

Prijedloge HNV-a za razne nastupe naših političara na sastancima radne skupine EP-a, kojoj predsjeda, uvijek je uvažavao, ali pritom striktno pazeći da ne prijede granice službene njemačke politike. Bilo je dakle potrebno za izvjesne kontakte osamostaliti se, a to se uspjelo novinarskom akreditacijom kod svih ustanova *Europske zajednice*, što je međutim za hrvatskog političkog emigranta značilo vrlo složeni postupak.

Kronološki prikaz rada *Hrvatskog info-ureda* kroz gotovo osam godina bio bi preopširan, pa će se ovdje prikazati samo najvažnija djelatnost. Dr. von Habsburg pozvao je u ime već spomenute radne skupine zastupnika, predsjednika HNV-a prof. Meštrovića da na njihovom sastanku održi 10. ožujka 1987. predavanje o kršenju ljudskih prava u Jugoslaviji i to uoči velikog godišnjeg izvještaja o ljudskim pravima sljedećega dana u plenumu Europskog parlamenta.

Ivana Dončević

O djelovanju informacijskog
ureda Hrvatskog narodnog
vijeća u Bonnu

Nakon predavanja prof. Meštrovića razvila se živa rasprava, koja je daleko prešla predviđeno vrijeme. Brojna postavljena pitanja omogućila su predavaču raspraviti čitavu jugoslavensku problematiku, neodrživost državne zajednice protiv volje naroda koji ju tvore, te potrebu poduzimanja odgovarajućih mjera za miran razlaz i osnutak nacionalnih država. Uoči ovoga sastanka *Hrvatski informacijski ured* podijelio je svim zastupnicima EP-a (520) obavijest o predavanju predsjednika HNV-a na engleskom, francuskom, njemačkom ili španjolskom jeziku uz kratko razjašnjenje prilika u Jugoslaviji i upozorenje, da se ne mogu uvjerljivo braniti ljudska prava u Čileu ili Južnoj Africi, a šutke prelaziti preko onoga, što se dogada u Europi.

Španjolskom zastupniku baskijske narodnosti Julénu Guimon-Ugartechea, koji je bio zadužen za izvještaj o ljudskim pravima diljem svijeta, dostavljena je vrlo opširna dokumentacija (50 strana) o kršenju ljudskih prava u Jugoslaviji već mjesecima prije njegovog izvještaja na plenumu EP-a 11. ožujka.

Unatoč dogovoru u EP-u da se u tom izvještaju neće poimenice navoditi države koje krše na ovaj ili onaj način ljudska prava, Guimon je spomenuo jedino Hrvate i to kao »primjer uskraćivanja prava samoodređenja čitavom narodu!«

Kad smo već kod *Europskog parlamenta* vrijedno je iznijeti, da je dr. Meštrović 20. siječnja 1988. bio ponovno pozvan u *Europski parlament* gdje je na konferenciji međustražnačke skupine zastupnika za srednju i istočnu Europu, pod vodstvom dr. von Habsburga nastupio zajedno sa slovenskim disidentom dr. Francem Bučarom, kasnijim prvim predsjednikom parlamenta u nezavisnoj Sloveniji. Zanimljivo da je nakon tog sastanka, kada je potvrđeno da se hrvatski problem može iznijeti pred najvišim političkim forumima, jugoslavenski tisak prešao na potpuno prešućivanje tih uspjeha hrvatske političke emigracije. Tako je npr. časopis *Danas* od 15. ožujka 1988. o tom sastanku donio članak pod naslovom *Bučarova izdaja*, a da ni jednom riječu nije spomenuto predavanje dr. Meštrovića.

Isto tako je zagrebački *Vjesnik* od 11. ožujka prenio iz *Politike Ekspres* (koji je prije napadao pisanje *Kroatische Berichte*) članak, odnosno teški napad na prof. Bučara. Uglavnom su prenijeli cijelo njegovo izlaganje, koje je bilo jedinstveni napadaj na cijelu beogradsku politiku, a da se ni riječ nije potrošila na hrvatsko sudjelovanje na tom sastanku ili uopće na stalne kontakte *Informacijskog ureda* iz Bonna sa zastupnicima *Europskog parlamenta* ili *Bundestaga*, odnosno na sudjelovanja na novinskim konferencijama o čemu je pisao sav emigrantski tisak, a pretpostavlja se izvještavala i jugoslavenska tajna služba.

Predsjednik IO-HNV-a dr. Meštrović također je primljen 22. studenog 1989. u Bruxellesu kod *Europske komisije* (koja je ustvari vlada *Europske zajednice*) i to u *Komesarijatu* nadležnom za Sredozemlje i Jugoslaviju, a primio ga je zamjenik tadašnjeg komesara Matutesa, g. Mercedes. Isti gospodin primio je i predsjednika Sabora HNV-a, dr. Latkovića (19. ožujka 1990). U oba slučaja je u poduljim razgovorima razložena situacija u Jugoslaviji s naročitim težištem na Hrvatsku i ostavljena dokumentacija o jugoslavenskoj krizi i hrvatskim ciljevima za budućnost.

Koliko su ti susreti bili uspješni može se zaključiti i po tome da je *Hrvatskom informacijskom uredu* za vrijeme najveće krize još internacionalno nepriznate hrvatske države u siječnju/veljači 1991. uspjelo organizirati primanje i razgovor u istom komesarijatu za dr. Kačića (11. veljače 1991), tada predsjednika *Vanjsko-političkog odbora Hrvatskog Sabora*.

Još prije prvih višestranačkih izbora u Hrvatskoj, dr. von Habsburg je na prijedlog *Informacijskog ureda* organizirao zajednički nastup Vladimira Šeksa (22. studenog 1989.) i dr. Meštrovića u EP-u, a nakon posljednjeg redovitog Sabora HNV-a u Stuttgartu od 12-17. ožujka 1990. priredio je u EP-u primanje za Sabornike HNV-a kojom prigodom je među ostalim rekao: »Kad sjedim u plenumu *Europskog parlamenta* mislim već na vrijeme, kad će u tim redovima sjediti i u slobodnim izborima izabrani poslanici slobodne Hrvatske, čiji ste vi preteče«.

Unatoč teškim međunarodnim pritiscima i *balcan-revoluciji* Srba u Krajini, već je u listopadu 1990. dopredsjednik *Europskog parlamenta*, zastupnik *Europske pučke stranke* (savez krš. dem. stranaka) Sigbert Alber na prijedlog *Informacijskog ureda* službeno pozvao predsjednika *Hrvatskog sabora* i *Slovenskog parlamenta*, g. Domljana i Bučara da posjeti *Europski parlament*.

Obje delegacije boravile su u Strasbourg u od 9. do 11. listopada. Oba predsjednika govorili su na sjednici zastupnika *Europske pučke stranke*, prisustvovali debati u plenumu EP-a, dopredsjednik Alber priredio je za obje delegacije, kao i za predstavnike HNV-a (Dončević, Hinić, Pavičić) svečanu večeru, na koju je pozvao i lijepi broj parlamentarnih zastupnika raznih stranaka, a isto tako pozvao je dr. von Habsburga sljedećeg dana na ručak. Hrvatske i slovenske zastupnike primio je također i bivši francuski predsjednik Giscard d'Estaing, u EP-u predsjednik liberala, zatim talijanski dopredsjednik EP-a Formigoni, a g. Domljan i Bučar imali su još niz pojedinačnih razgovora s europskim poslanicima raznih stranaka i narodnosti.

Jugoslavenski veleposlanik kod *Europske zajednice* Črno-brnja i pomoćnik jugoslavenskog ministra vanjskih poslova

Lončara za europske veze, Srdan Kerim, doputovali su na brzinu iz Bruxellesa u Strasbourg i pokušavali svim silama ubaciti se u te razgovore, što im nije uspjelo.

Slika o radu *Informacijskog ureda* HNV-a u Bonnu ne bi bila potpuna da se ne spomene diskusija u *Clubu pro Wien*, ustanovi *Austrijske pučke stranke*, na koju je 14. ožujka 1989. dr. Erhard Busek dugogodišnji gradonačelnik Beča i predsjednik organizacije spomenute stranke za grad Beč pozvao srpskog akademika i disidenta, prof. Ljubu Tadića iz Beograda, gđu. dr. Katju Boh, predsjednicu *Slovenske socijal-demokratske stranke* i dr. Matu Meštrovića, predsjednika HNV-a.

Tema je bila kriza u Jugoslaviji, voditelj diskusije bio je intendant *Radio Austria-international*, prof. Paul Lendvai, koji je pročitao *statement* (pričak) dr. Meštrovića. No prof. Tadić se nije osvrnuo na poznate stavove dr. Meštrovića, već je započeo o neravnopravnosti Srbije s ostalim jugoslavenskim republikama nakon Ustava iz 1974. u stilu poznatog *Memoranduma SANU*, i došao odmah u sukob sa gđom. Boh radi podrške koju Slovenci pružaju prohtjevima kosovskih Albanaca, dok su Slovenija i Hrvatska nakon 1945. protjerali iz Istre 300.000 Talijana. Dr. Boh je uzvratila, da to nije točno, da su Talijani imali 3 mjeseca priliku da se odluče za Italiju ili Jugoslaviju, a da su prilike bile takve, da bi najmanje 2 milijuna jugoslavenskih građana iskoristila tu mogućnost da su imali pravo opcije.

Nakon dva sata dr. Busek je prekinuo tu diskusiju i pozvao diskutante, predstavnike HNV-a i oko 50 domaćih i stranih novinara u svoj stan, gdje se uz moderaciju prof. Lendvai nastavila diskusija, ovoga puta između predavača i novinara. U Hrvatskoj dobro poznati novinar dr. Ströhlm tada je zatražio od prof. Tadića da navede jedan argument »zašto se te narode mora silom držati u zajedničkoj državi, kad oni jasno pokazuju da to ne žele«, ali prof. Tadić je i njemu ostao dužan odgovor.

A kad je ustvrdio, da Albanci u Jugoslaviji ne mogu imati svoju republiku, jer nisu Slaveni, pala je u dvorani primjedba »pa to je rasizam«, na što je prof. Tadić napustio društvo. O toj podijskoj diskusiji pisale su vodeće austrijske novine *Die Presse*, *Kronenzeitung* i *Wiener Zeitung*, kao i slovensko *Delo*, koje je prenijelo cijelo uvodno izlaganje dr. Meštrovića.

U Bonnu je zaklada *Konrad Adenauer-Stiftung* u suradnji s hrvatskim *Info-uredom* izradila trodnevni program, od 9. do 12. veljače 1992. za predstavnike hrvatske vlade i političkih stranaka. Hrvatsku delegaciju su osim predstavnika HSLS-a g. Vlade Gotovca, koji je u zadnji čas otkazao radi bolesti, sačinjavali ministri za obnovu i informiranje, Degoricija i Salaj, državni ministar i predsjednik HKDS-a dr. Cesar, predsjednik

Ivana Dončević
O djelovanju informacijskog
ureda Hrvatskog narodnog
vijeća u Bonnu

izvršnog odbora HDZ-a Stipe Mesić, predsjednica HNS-a dr. Savka Dabčević-Kučar i član predsjedništva dr. Mate Meštrović, te predsjednik HDS-a dr. Marko Veselica.

Svrha ovoga poziva bila je s njemačke strane želja da upoznaju neke od vodećih ličnosti hrvatske vlade i vladajuće stranke, kao i opozicije, da im hrvatski predstavnici iznesu svoje videnje hrvatske ratne stvarnosti i svoje želje za obnovu uništenih gradova i političku podršku na međunarodnom poprištu.

Hrvatsku delegaciju primili su na jedno do dvosatne razgovore državni ministar Bohl, šef ureda kancelara Kohla (Kanzleramt), glavni tajnik Kršćansko-demokratske stranke Volker Rühe, predsjednik vanjsko-političkog odbora njemačkog parlamenta dr. Stercken koji je već otprije bio u vezi s hrvatskim *Info-uredom* i u nekoliko navrata razgovarao s dr. Meštrovićem kao i nekim disidentima iz domovine.

Nadalje, hrvatsku delegaciju primio je vanjsko-politički govornik opozicijske *Socijalno-demokratske stranke* u *Bundestagu* Carsten Voigt, njegov kolega kod kršćanskih demokrata Hornhues, predstavnici raznih instituta itd. Održana su dva javna skupa i kolokvij u samoj zakladi, kojom prigodom su uvodno govorili prema želji priredivača dr. Cesar i Stipe Mesić, kao i razgovor u *Njemačkom društvu za vanjsku politiku*, gdje obično nastupaju vodeći političari iz inozemstva.

G. Mesića je osim toga primio ministar financija Theo Waigel, ministra Salaja državni tajnik za informacije i štampu dr. Henning, ministra Degoriciju ministar prometa Wissmann, a dr. Savku Dabčević Kučar i dr. Meštrović posjetili su glavnog tajnika njemačke liberalne stranke dr. Lüra. Opširno su o boravku hrvatskih političara u Bonnu izvjestili dnevnik *Die Welt*, te radio *Deutsche Welle* i WDR. Samo nekoliko dana nakon međunarodnog priznanja Hrvatske kao nezavisne i suverene države ta je priredba bila odlična promidžba za mladu hrvatsku državu.

Nakon što je osnovano i proradilo hrvatsko veleposlanstvo u Bonnu, *Informacijski ured* HNV-a završio je radom 31. listopada 1992. Ovaj prikaz mogao je pružiti tek letimičan uvid u djelovanje *Hrvatskog informacijskog ureda* u Bonnu. Postoji opsežni arhiv, koji će se predati Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.